

הדימוי בלשונות שמיות – מחקר השוואה

التشبيه في اللغات السامية

م.م احمد هادي فهد

Ahmed Hadi Fahad***Identification in Semitic language*****Abstract**

I studied in this research " simile tools " in Semitic Languages and the way to use it and what it's common divisors .

This research divided two chapters the first was a brief about simile in Semitic languages especially . Arabic , Hebrew and Syriac languages and the way of use it in each of this languages .

At last we reach to conclusion in the end of this research

About this common divisors and it has same origin but the environmental and social conditions changed part from this divisors .

תקדמה

הדימוי נחשב אחד מגזרות המליצה שנודע בהם הסופרים הערביים שגזרו מהן סוגי הדימוי וההתקרבות היפים ביותר מתוך שיריהם או ספרותיהם שבלעדיהן לא הגיעה הערבית למצבה העליון שהיא בו עד עכשיו , ונוסף לכך הקוראן בא בשפה זו במטרה לשמר אותה . וגם הוא הוסף לה זוהר ומליצות שהיא למעלה מכל התחרות וחקוי מתוך פסוקיו הגדולים , ובכך היתה השפה הערבית היסוד להשוואה בין השפות השמיות בגלל אין ספק ביסודיה .

אנו מטפלים במחקר זה בנושאי הדימוי והתקשרו בשפות השמיות . השפות האלה משותפות במספר מהגורמים שמאשרים כי הקבוצה (השפות הג'זריות) היא בעלה יסוד אחד ומן ההתפעלות לשונית קרובות זו בזו .

אני מטפל בהחלק הראשון מהמחקר הזה קצר בנושאי הדימוי וגם דעותיהם של מספר מחוקרי הלשון הערביים והעבריים שתארו את הסוג הזה מהמליצה במרהיב התאורים וגם אנו מדברים בנושאי הדימוי בצורה כללית .

אבל החלק השני אני מטפל בו במקומות הדימוי בלשונות הערבית והעברית והסורית עם הדוגמאות בסוג הזה , וגם מקומות של הדימוי שיבוא בהן אותיות הדימוי , ואות הדימוי בשם , ואות הדימוי בפעל , ובגלל שהערבית והעברית מדומות בצורה גדולה אני זוכר אותן בחלק אחד . אבל הלשון הסורית יש לה חלק אחר .

באחרון , אנו זוכרים מספר מהמסקנות המשותפות לקבוצה זו .

הפרק הראשון

הדמוי : הוא הצטיינות כי הדבר או צורה משתופת עם דבר או צורה אחרת בהוראה או תואר קבוע . ועיקר הדימוי הוא " מידה " והמידה מבחינים בה בהלבבים ואנו מבינים לה בהשכלים וגם מאזניה לו התפיסה והרצון . ⁽¹⁾ דרך הנתוח הכללי לגלות את מסכי הדימוי והצגת תוכנו עם התועלת שלו . הוא יכול להציג לנו הצורה הריאלית לאמנות הזו .

מחקרי הלשון קבעו הדימוי בארבע יסודים עקריים היא (המשל , הנמשל , צורת הדימוי , מלת הדימוי) כמו אמר אלהים בקוראן : [وَأَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَلَمَّا رَآهَا تَهْتَزُّ كَأَنَّهَا جَانٌّ وَلَّى مُدْبِرًا] (אל-נאמל 10) . (2)

שם הגוף במלת " كأنها " שמאשר על המקל היא (המשל) , ומלת " جان " היא (הנמשל) , והזעזוע של המקל או התנועה הבלתי מפסקת היא (צורת הדימוי) , ך " كأن " מלת הדימוי .

ונקרא בשפה העברית " הדמוי " כגון שיר השירים (5 : 15) " בתור כארזים " , אנו רואים כי " המשל " הוא (בתור) , והנמשל הוא (ארזים) , ומלת הדימוי היא (כ) וצורת הדימות היופי וההתפארות נקרא בעברית " התוכנה השתפת " ושני הצדדים של הדימוי נקראו בעברית " צדדי הדימוי " . (3)

וגם אנו מכוונים בהדימוי הוא השתתפות של שני דברים או הרבה לתיאר תאורים על רקע ההגזמה לרוב היא תבוא במלה . (4) גם אנו מכוונים בדימוי הוא אשור תואר לעצם מתואר עם ההסברות על סוגי ההגזמה , זאת אומרת כי הדימוי הוא ההשוואה בין שני דברים בכוונת השתתפם בתואר אחד או הרבה במטרה מתכוון בה המדבר , כגון : " ארץ עפתה כמו – אפל צלמות ולא סדרים ותפע כמו – אפל " , לזכור הדימוי סומך בעיקר בתוכנו על גלות וההסברה העצם או המצב או הדבר המתואר דרך ההשוואה עם דבר אחר יהיה נודע ביותר הרבה המליצה , כגון : " כשושנה בין התותים כן רעיתי בין הבנות " .

הדימוי עבר בהתפתחויות רבות חוקרי הלשון קבעו אותו כי היא צורה יפה לצורות המליצות והסברת העיון , רבים מחוקרי הלשון טפלו בהדימוי ביצירותיהם ובספרותיהם , ואנו זוכרים כי ההגדרות הישנים של הדימוי מצטיינה אל הוראה אחת ומתקרבת . (5) ונאמר כי הדימוי הוא לשון ההצגה , ואנו אומרים זה דומה לזה וכאשר אנו דומים דבר באחר זאת אומרת בא במקומו באותו תואר , ומבחינה הדקדוק אנו אומרים ומקבצים את (המשל) עם (הנמשל) בהוראת משותפת עם " התכונה המשותפת " עם מלת הדימוי " כ , כמו " במטרה מליצית מתכוון בה המדבר , הגורמים האלה נקראו בסיסי הדימוי , וגם הכוונה של הדימוי היא ההצטיינה על השתתפות דבר באחר בכוונת הדימוי בלתי תהיה ההשאלה , אנו זוכרים בה מלת הדימוי בגלל מציאות הסומכים , (6) כגון (והבה ארבה את – זרעך ככוכב השמים וכחול אשר על שפת – הים) כמו נאמר כי הדימוי היא (המשל והנמשל) והמשל דומה הדבר

נמשל , דומה שני הדברים ודומיהם – דומה כל אחד מהם , והשתתפו מצד ושונים מצד אחר
 ؟ (7)

גם הוגדר הדימוי כי הדמות אחד מהדברים יבוא במקום הדבר האחר , גם יבוא הדימוי
 במאמר או בנפש . (8) גם אנו מתכוונים בדימוי כי הוא תואר הדבר בקרבות והדבר השווה לו
 מבחינה אחת או ממספר בחינות ובלי מכל הבחינות , בגלל שהוא מתאים ומשווה להן יהיה
 כמוהו . (9)

גם נזכר כי הדימוי הוא שלא דומה אל הדבר אותו ולא שונה ממנו מכל הצדדים , ואם דומה
 אל הדברים מכל הצורות ובלי שינוי התאחדו והיו כאחד . (10)

אנו נוכל לאמר כי הדימוי יבוא בין שני דברים משותפים בהוראה , והם משתנים בדברים
 מיחיד כל אחד מהם נהאחר בתוארים , ובכך הדימוי הטוב ביותר הוא הדימוי שיבוא בין שני
 עצמים והשתתפם בתוארים הרבה מהתבודדם בהם עד שיביאו להתאחדות , כגון איוב (3 :
 16) " לא אהיה כעוללים לא – ראו אור " והדימוי נחשב כבסיס מתפתח בעבר ובעכשיו ,
 והמליצים סומכים בהשתמש הצורות המליצות בשימוש הדימוי בגלל יכולותיו לגעת הכוונה
 אל שכל הקוראן , ובכך אנו רואים כי אחד מהגדרות הדימוי היא התואר בין אחד המתוארים
 יבוא במקום האחר באחת המלה הדימוי , זאת אומרת כי אנו יכולים לאמר כי הדבר שבדמיון
 מצטיין במציאות דבר בדבר יבטא עליו במלה . (11) כגון , בראשית (19 : 28) " והנה עלה
 קייטר הארץ כקייטר הרבשן " , גם הכוונה בהדימוי הוא ההצטיין על שיתוף שני דברים
 ויותר לתאר תיאורים הדבר והוא גזר נוסף לא יבוא רק בין שני דברים בניגוד להשאלה . יש
 לדימוי קץ והברים מדומים ונבדלים זה מזה , אבל נראה אל הדימוי אין הוא יבוא (12) , כגון
 מאמר שלמה בן גבירול :

כמו עץ ואנוש פריה (13)

לבש לבוש יגרן ובראותי

הפרק השני

מלות הדימוי :

מלות הדימוי בערבית ובעברית משותפת בשיתוף עיוני , כנראה אנו מוצאים את האות בשפה זו משתתפת עם אותה האות בשפה האחרת מצד הכוונה , זאת אומרת כי מלות הדימוי בעלת מובן עיוני , זאת אומרת ההשווה והדימוי , מלות אלה תבוא לקשר בין המשל והנמשל . (14) אחד מחורי הלשון החדשים " סייד אחמד אל – האשמי הגדיר את הדימוי כשאמר " הדימוי – כמונח – הסכמה דימוי בין שני דברים או יותר ככוונת השתתפם בתואר אחד או יותר באמצע מלה במטרה רוצה אותה המדבר " . (15)

הגדרה זו עלולה לאמר לנו כי ההשתתפות בין המשל והנמשל בקשר , ובכך ההשתתפות הזו יבוא בעזרת מלה קבועה נקראה עם אחותיה בשם " מלות בדימוי " עם זאת יסוד ההשתתפות הזו נשארה כשההשתתפות כללית לא כמו השוואת בהנמשל , על רקע שאנו מוצאים בטקסטים ספרותיים השוואות בין המשל לנמשל להתרחקות מיצרון אחד מהצדדים על האחר , כמו מאמר אבי יצחק אל – עאבי :

فمن مثل ما في الكاس عيني تسكبُ	تتشابه دمعى اذ جرى ومدامتي
جفوني ام من عبرني كنت اشربُ	فوالله ما ادري بالخمير اسبلت

המשורר רואה בדמעתו כמו יין והוא חושב היין שלו כדמע , בבתים האלה לא בדיוק כי ההגדרות שאנו זוכרים אותן החוקרים הישנים והחדשים אינן שלימות , אבל הן מאשרות כי הגזרות הגדרה כללית לדימוי כולל הספרות הנפרד , הגדרה זו מתנגדת לשני דברים :

הראשון : הדימוי הוא עיוני , איננו חושבים בו , ואין ביכולתנו לתאר אותו כחושי " רואים אותו בעין , או מוששים אותו ביד , גם איננו יכולים לטעמו " .

השני : יסוד הדימוי הוא בדימיון האדם שתמך אותו שדינוי הנפשות עם שינוי הסביבות עם חידוש הנסיונות וכד' מהגורמים השונים . (16)

רוב ממדעני המליצות נקראים על המשל והנמשל " צדדי הדימוי " להצטיין כי הם שני יסודים עקריים בדימוי ואין מאפשר לנו להשמטת אחד מהם . בגלל שהשמטה זו מהפכת את

הדימוי אל ההשאלה , אבל מלת הדימוי או " התוכנה השתפת " אנו יכולים להשתמש אחד מהם או שניהם ביחד , ובלי השפעה על הדימוי או ההפכת אותו אל סגנון אחר . (17)

צריך , התאחדות המשל והנמשל בוודאי או השתתפם באותו עמק עם השתנות בתואר . או התאחדותם בתואר והשתנותם במציאות או בעצם בגלל ש הדימוי שונה מצד ומשתתף מאחר בגלל שההשתתפות מכל הצדדים גם ההתאחדות שמתנגד להרבות או לשינוי גם היקר שמתנגד גם אל ההתקרבות , לא בא בו דימוי . (18) כגון הדבר שתומך בו שני הצדדים המציאות והעצם והשתנו בתואר , אמר ח'ניש בן דריע

أقضي نهاري بالحديث وبالمنى	ويجمعني والهـم بالليل جامع
نهاري نهار الناس حتى إذا بدا	لي الليل هزنتي اليك المفاجع

המשורר מדמה את הבקר שלו כמו בקר האנשים נוסף בין שני דברים המציאות והעצם , אבל השינוי בינם הוא בא מתואר קבוע אנו רואים אותה כשאנו יודעים מצב האוהב שיבוא הלילה הכאבים עקב הבקר , והוא שווה הבקר שלו עם האנשים עם ידיעותיו על בקר האנשים שנגמר בליל שהם נרדמים מתוך בטחון שווה ובלי דאיגה או פחידה .

וכדוגמה על דימוי הצדדים בתואר והשתנותם במציאות והעצם אמר המשורר (אבו דולאמה) בהקללות :

إذا لبس العمامة كان قدراً	وخنزيراً إذا خلع العمامة
---------------------------	--------------------------

המקולל הוא דומה עם הקוף והחזיר בתואר הכעור והשפלות ודומה מהן במציאות ועצם , אנו רואים כי יש לדימוי ארבע גזרות תמך אותן המדענים , והן שונות זו עם זו , וסוגי הדימוי החשובים , הם :

הראשון : הדימוי שיש בו המשל והנמשל חיים , אנו מכוונים בחיים הדבר שאנו חושים בו באמצע החושים החמש " שמיעה , ראייה , הטעמה , החוש בידים " , כמו דימוי של הלחי בוורד והקול הפשוט בלחישת הטעם בענבר והכפר ביין , והעור הרך במשי .

השני : הדימוי ששווה בו הצדדים בדמיון , זאת אומרת כי איננו חושים בו בהחושים החמשי , רק בדמיון , כמו דימוי המדע בחיים והבורות במוות , והעניות בכפירה .

השלישי : הדימוי שהיה המשל חושש והנמשל חושים בו בדמיון , כמו דימוי הרוח במוסרות הטובות .

הרביעי : הדימוי שהיה המשל בדמיון , והנמשל חושים כמו בדימוי המדע באור והבורות בחשך .⁽¹⁹⁾

מלות הדימוי בעברית

1 - המלה הזו תהיה האות (פ , פמו) , ואין זוכרים כי עיקר ב (כ) יבוא אחרי הנמשל , אבל (כמו) יבוא אחריה המשל , כמו אמר המשורר שלמה בן גבירול :
מה לך יחידה חשבי דומם כמלך בשבי⁽²⁰⁾

אבל הדימוי ב (כמו) כמו אמר יהודה הלוי :

יקל בעיני כל – טוב ארץ ספרד כמו יקר בעיני ראות עפרות דביר נחרב⁽²¹⁾

גם הפסוק הזה בסיפור " יהודה פורלה " : { כמו יצהל מבטם מאור כפול⁽²²⁾ }
ואנו רואים כי מלה (כמו) יש לה חשיבות לקשור בין המשל לנמשל .

2 - עלול שמלה זאת להיות כשם , כגון (משל , כעין , דמו) , כגון : (והעולם כל עיקרו ספק משל אמת ספק אמת משל) .⁽²³⁾

3 – עלול שמלת הדימוי להיות כפועל , כגון (דומה ל ... , נמשל ..) , כמו אמר המשורר משה בן עזרה :

דומה אל איש שוקט על צי אך מדא על כנפי רוח⁽²⁴⁾

וצריך לזכור כי אנו יכולים להשמטת המלה או " התוכנה המשתפת " , או שניהם ביחד , והמלות (כ , כמו) הן משתמשות ביותר בעברית .

מלות הדימוי בערבית

מלות הדימוי שנודעו על – יד רוב המליצים הישנים והחדשים הדגישו על כי הוא המלה שמצטיינה אל הדמות וההשתתפות בין המשל לנמשל והוא כולל איזו מלה מאשרת לדימוי כמו : " כאלכאפ , כאן , יאע النسب مثل , شبهه , نحو , مساو , نظير " וכיוצא בהם מהמלות שאינן מקום לזכור אותן במחקר זה , ודומה לה בהוראה או היה נגזר מ " פעל , שם " המלה המשתמשת במובן זו בצורה כללית כוללת את האות והשם והפעל ביחד כמו נתחלקה בעברית , ובכך היא מתחלקת לשלושה קבוצות :

הראשון : מלות הדימוי (האותיות) והנודע בהן " الكاف وكأن " , אבל " الكاف " יסוד שימושה כי יבוא אחריה הנמשל , כמו אמר המשורר :

لجة عند لجة عند اخرى كهضاب ماجت بها البيداء

ואחרי " الكاف " יבוא הנמשל מבטא או נגזר למפרש , כמו אמר אלהים " {أَوْ كَصَيِّبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ} (אל - בקרא 19) , אבל " כאן " תבוא לדימוי אם הטעמת הנון שלה או בהטעמה או תדגיש , וגם אם בא בצירוף עם " מא " הנשללת או לא , כמו אמר אלהים : { كَأَن لَّمْ يَدْعُنَا إِلَىٰ ضُرٍّ مَّسَّةٍ } (יונס 12) , אבל הנון המדוגש , כמו במאמר המשורר :

كان الثريا راحة تشير الدجى لتنتظر طال الليل ام قد تعرضا

וכמו הבאה בצירוף עם " מא " הנשללת :

وكانما لطم الصباح جبينه فأقتص منه فخاض في احشائه

ויסוד מלת " כאן " יבוא אחריה המשל , מספר מהמדענים רואה כי מלה זו מצטיינת הדימוי בצורה בלתי מגובלת , אבל מספר אחר רואה אם היה הנשוא שלה שם בלתי משתנה , תבוא לדימוי כמו אמר המשורר :

كم نعمة جرت بنا وكأنها فرس يهرول او نسيح ساري

ואם היה הנשוא שלה משפט או נגזר (פעל , תואר) , תבוא לספק במובן (דומי לי) , כמו אמר המשורר :

كان قطاه علفت في ضباعها على كبدي من شدة الخفقان

ובכך לא יהיה דימוי בגלל שהנשוא הנמשל שלה בא בהוראה (25).

השיני : מלות הדימוי (השימות) (מלל , שביה) , כמו אמר המשורר :

وفي بعد المنال

ياشبيه البدر في الحسن

خرة بالماء الزلال

جد فقد تنفجر الصـ

וכמו אמר עובייד אל – כילאבי :

ولا يمارون ان ماروا باكثر

لا ينطقون على العمياء ان نطقوا

مثل النجوم التي يرى بها الساري

من تلق منهم نقل لاقيت سيدهم

השלש : מלות הדימוי (הפעלים) , והמלה הנודעה ומשומשת ביותר הוא הפעל " خال " בכל זמנתו , כמו אמר המשורר :

ملكا تسنح به السماء مطهرا

واتاك موصول النعيم تخاله

מספר אחר מהמדענים זכרו כי עלול לעזוב המלות האלה ולהתפנות למקור , כגון : (خرج خروج القحح " طلع طلوع النجم " " حرق حروق السهم " או " اقدم اقدام الاسد " " فاض فيض البحر ") הצורה זו היא הצורה הטובה ביותר בנושיא הדימוי (26). צצן אם פרש , כמו אמר אלהים כמו אמר

באחרון אנו אומרים כי אם כוונת המלה הוא הדימוי ופעלה השווה בין המשל לנמשל בכך היא נחשבה מלת דימוי , אבל דרגת הדימוי ואיכותו רק אנו חוששים בו בדימיון של השומע או הרגשתו .

מלות הדימוי בסורית

מלות הדימוי בסורית נגזרה או באה בצירוף מ מלת " أَيْك " " התואמת אל " ללכאפ " יבוא הנפרד הראוי וגם במשפט באמצע " نُ " התואמת אל " ما " וגם על כינוי הגוף " وَة "

ותהיה במלה אחת והיא " אכוֹה " כגון (عُينا ايك شرحا) העין כמו פנס , ו " يفروف نفشزو ايك دُ
 كتيب " הצליח כמו שכתוב , " لية ايش اكوؤ " ולא אחד כמוהו , ויוצא מהכלל כשהוא בא על
 הנוכח , כגון " אכוה עודא בזו دا حربة " (כמו הנישוף בחרבה זו) , גם היה יוצא מהכלל או
 בצורה מיעוטה לבוא " אִיִּכ " בצורה נפרדה , כגון " ايك انا منو اسيا " (מי הוא רופה כמוני)
 ומיתיר לנו הכניס " מא " בינו ובין " הדלת , כגון " كتبة ايك ما دشمة " , על הרוב אנו
 כותבים אותם ביחד " אִכְמָ " (27)

על פי רוב , נשמטת אם יהיה דומה למשל , עם הכנסת " אִיִּכ " עם הדלת , כגון " يبيشين
 بروط ايك د بلوطقا " כנעצרה בעליון כמו שהיא נעצרה בתחתון , וגם " ايك دطن بؤرا دنورا
 اقلط " הצליחו כמו הצליח רבים מהאיש , וגם " لا امر ايك دلسجيا الا ايك دلحد " אייני מדבר
 לכם כמו דבר רבים אך כמו ידבר אחד , וגם " قبلوؤ وزف عؤ ايك دلشمعون بافا " נשקתי אותו
 כמו נשקתי שמעון הצפה , וגם " ايك د عمحا ية حزينن " אתה רואה כמו הוא רואה כמו
 שרואה ברְאִי , וגם " لا ايك دلלוؤ فيحو وِي " לא הללו לו כמו לאלה , וגם " اقلطي لو مشحا ايك
 دلبولس " התגלה לו המשיח כמו התגלה לבולש , וגם " ووو يافين د يلؤون ايك د وؤد ميؤون "
 שימו לב להם כמו שימוליבם באיבריהם . (28)

זה מספר מהדוגמאות על מה שנזכר לעיל , גם יבוא עם הדאלת בהוראת " כָּאן " ומיתירים
 לנו להתקדמות את הדלת או השמטת אותה או הכנסת או השמטת " טֵן " או " וּ " ביניהם ,
 כגון , " روط لو أيد الوأ ايك مؤدا بؤ " מיהר אל האלהים כמו שהוא נמצא , וגם " فرا ايشا ايك
 حسين علؤون " קרב האנשים מהם כמו שהם נכפפו לפניך , גם " وؤ د بدايتو وِي ايك لا اية وؤي
 " הנמצא כמו שהוא נמצא , וגם " لا ايك اية لي د افطرح بمرط لبعي لطي " לא כמו ביכולתי
 שאקליל שבטי , וגם " ايمن د حزين ليؤ دا دنحة من شميا " כמו שהם רואים עמק מהשמים , וגם
 " ايك وؤ دلا دجشין وؤو بنבלا د بؤو ديا " כמו שהם לא חושבים בהתנכלות היהודים , גם יש
 מלה תבוא במשפט בהוראת " כָּאן " (بامة) במצב זו צריך לבוא אות " הדלת " אחריה , כגון
 " لبر نفشو بامة دلا حاؤ لعبدة " עצה ממנו כמו שלא רואה העבודה. (29) גם הוא יבוא בהוראת (
 כ) , כגון " شدر لبرؤ عم اعفا فريشا باماة لعو دريا لملك ملكا " שלח בני באלף פרש כעזרה למלך
 המלכים , כמו יבוא כמו " אִיִּכ " בדימוי בנפרד הגלוי והנפרד הנסתר " برمؤة " ואיضا " ابزيا "
 , כגון " برمؤة جر عرفا لبيننا ألوقؤ " בגלל התפללתי כמו זעף לבניו , וגם " ابزيا دوؤ دبيوطي
 نوحا ووا " כמו שקרא בזמן נוח , וגם יבוא " אבאיה " עם הדלת במשפט , כגון " ابايا جبر وايش

בלע אפהָ . וְבִיא אַכְל אִיֶּה שִׁיָּה אִיֶּה עִמוּ " כִּמוּ לִגֵּם אִישׁ מֵר , אַתָּה אוֹכֵל וְשׁוֹתָה עִמוּ , וְגַם " אִיכֵיָא " וְגַם " אִפְפוּ וְוּוּ לִמְלֹוּ בִלְשִׁין לְשֵׁן אִיכֵיָא דְרוּחָ יוּב לְוּוֹן לִמְלֹוּ " הַתְּחִילוּ מְדַבְרִים בְּלִשׁוֹנוֹת שׁוֹנִים כִּמוּ הִיָּה הַרוּחַ רוֹצֵא לְדַבֵּר . (30) " אִיֶּךְ " הַיּוֹד אֵינָה קוֹרֵאת כְּאוֹת דִּימוּי בְּהוֹרֵאת (כ) וְנִרְדְּפוּ , כִּגּוֹן (יוֹסֵף אִיֶּךְ אֵרִיא) זֹאת אוֹמֵרֵת כִּמוּ אֵרִיָּה , וַיְהִיָּה בְּהוֹרֵאת (נְחוּ וְחִסֵּב) כִּגּוֹן (דִּמְיוֹ אִיֶּךְ שִׁעָה חֵדָּא) קָרוֹב לְשַׁעָה , וְ (אִכּוּל אִיֶּךְ עִבְדֵּךְ) כִּמוּ אַתָּה רִגִּיל , " אִיֶּךְ ד " כִּמוּ (אִיֶּךְ ד שִׁמְעָה כְּתִבָּה) , וַיְהִיָּה בְּהוֹרֵאת (עֵד , צֵרִיךְ , אֵימֵתִי) , כִּגּוֹן (אִיֶּךְ ד יֵאֲכַלּוֹן קְרָאוּוּי) בְּגִלְל לִגְנוֹת אוֹתוֹ , וְכִמוּ אִמֵּר דְּדִ יִשׁוּעַ (יִפְסוֹן לְוּוֹן אִיֶּךְ דִּיבִינּוֹן לְוּוֹן קְלִיָּה) בְּמוֹבֵן עִם שְׁהֵם בּוֹנִים , (אִיֶּךְ וְוֹ ד) בְּמוֹבֵן (הִיָּה) וּבִסְפָרוֹת הַחֲלָלִים (אִיֶּךְ וְוֹ דֵּאֵרָא פִּחְחָהּ פּוֹמּוּ) כִּמוּ הוּא הָאֵרֶךְ , (אִיֶּךְ וְיִ דֵּאֵמִירָא) בְּהוֹרֵאת כִּמוּ נֵאֵמֵר כִּמוּ אִמֵּר (אִיֶּךְ וְוֹ מִדֵּם דִּסְעִיר עוּ) כִּמוּ הוּא עוֹשָׂה , וּבְמִלְכִים (וּ מְשִׁיָּא אִיֶּךְ דּוֹנּוֹן) וְאוֹהֵלִים כִּמוּ הֵם , וּבְמִרְקֵשׁ (כִּמְעָלָא דֵּאִיֶּךְ וְנִיִּן) וְאִיזוֹ דוֹמָה זֹאת , גַּם הַכִּפְלֵת הַדְּלֵת , אִמֵּר שְׁמִית' (חוֹשְׁבָא דְדֵאִיֶּךְ וְלִיִּן , וְאִיֶּךְ דֵּלְזֵמֵר) בְּמִשְׁפֵּט , אִפְשֵׁר לְבוֹא בְּרֵאשׁ הַדִּיבּוֹר אוֹ בְּסוֹפוֹ כִּמוּ אִמֵּר אֲבָן – אֵלְעִבְרִי (כִּמְמוֹ מִדֵּם רִיעֵא וְלִיבֵדָא וְאִיֶּךְ דֵּלֵמֵר בְּדִמוֹ עֲוֹשָׂמָא אֵטִימָא וְקִשְׁיָא) , גַּם הוּא אִמֵּר (וּמְחַלְט כְּוִיָּא דִּמְיָא וְעִמוּ חֵד מִדֵּם חִכִּיָּא וּמְרִכְבָּא אִיֶּךְ דֵּלֵמֵר) , (אִיֶּךְ כִּמְעָלָא) לְמִשְׁל , (אִיֶּךְ דִּכְסוּגָא) לְרוֹב , (בְּדֵ אִיֶּךְ וְוֹ) דוֹמָה לְכַךְ , (דֵּאִיֶּךְ אֵינָא ד) הִיָּה בַחֲלֵם , (וְזוּעָא וְוָא רֵבָא דֵּד אִיֶּךְ אֵינָא דֵּלָא וְוָא) כִּמוּ שְׁהִיא תְנוּעָה אֵינָה הִיָּתָה בְּעֵבֵר , (אִיֶּךְ דֵּכּוּפְכָא) לְהַפְךְ , (אִיֶּךְ כִּמָּד) בְּאִיכּוֹת מָה , וְאִמֵּר שְׁמִית' (קִרִּישָׁא אִיֶּךְ כִּמָּ דִּכְרִישָׁא וְוֹ) , זֹאת אוֹמֵרֵת בְּהִיּוֹתִיו אִדָּם , (וְאִיֶּךְ מִן ד) דוֹמָה , וְעַל פִּי רוֹב נִכְתֵּב (אִכְמֵן) , כִּמוּ אִמֵּר אֲבָן – אֵלְעִבְרִי (קִיִּיִן אִכְמֵן דֵּחֲזִיִּן נוּוְרָא) כִּמוּ הֵם רוֹאִים , וַיְבוֹא בְּהוֹרֵאת בְּמִטְרָה וְאִמֵּר שְׁמִית' (שִׁיִּק דִּירִיָּא כְּעֵדָּא אִכְמֵן דִּיִּסְמִסּוֹן) , זֹאת אוֹמֵרֵת בְּגִלְל יִשְׁתֵּרוּ , (וְאִיֶּךְ מָד) כִּמוּ וּלְרוֹב יִכְתוּב (אִכְמָא) וּבִסְפָרוֹת הַנְּבִיאִים אִכְמָא דִּשׁוּ דֵּעֲלִי רִכְבוֹנָא) יְהִיָּה בְּהוֹרֵאת בְּגִלְל , וְאִמֵּר שְׁמִית' (אִכְמָא דֵּאִיֶּךְ קַחְגְּרָא) זֹאת אוֹמֵרֵת בְּגִלְל נְשֵׁאֲרֵתִי , (אִכְמָא זִכְנִיִן) לְרוֹב וְשׁוֹב , (אִכְזָנָא ד) כִּמוּ בְּמִשְׁלִים (אִכְזָנָאֵךְ דֵּאִישׁ בִּלְע אִפְהָ) וַיְהִיָּה בְּמוֹבֵן דוֹמָה כִּגּוֹן , וְנֵאֵמֵר (אִכְזָנָא דֵּאֵרִיא) וּבְהִטְעָמָה (אִכְזֵן) , אִם יִבוֹא בְּמִשְׁפֵּט לֹא בֵּא אוֹת הַדְּלֵת אַחֲרָיו וַיִּסּוּדְיוֹ (אִיֶּךְ זֵנָא) , וְ (אִכְחָדָא) כִּלְנֹו וַיַּחֲד וַיִּטְעֵם (אִכְחָד) אִמֵּר יוֹחֲנָה אֵל – מוֹצֵלִי (כְּאוּמָא אִכְחָד וְכְאוּלֹוָה) נֵר עֵיּוּוּי לְמֵרָא דִּכְרִיעָה וְעִיקְרוֹ (אִיֶּךְ חֵדָּא) וְנֵאֵמֵר (אִכְחָדְנָאִיָּה וְקֵרָאֵתָאִכְחָדְנָאִיָּה מִעֻדְשִׁין פְּגְרָא וְדִמָּא) וְ (אִיֶּךְ אִיֶּכְנָא) אִיֶּךְ וְהוּא מוֹנֵחַ הַשְּׁכֵלִיִים וְהֵם אוֹמְרִים כִּי הָאִדָּם מִצַּד הַמִּבְטָא הִיָּה בְּתִשׁוּבָה (אִיֶּךְ אִיֶּכְנָא) וְלֹא יִבוֹא (אִיֶּךְ) עַל הַנְּסֵתֵר , וַיּוֹצֵא מֵהַכֵּלֵל מֵאִמֵּר מֵאֵרִי אִפְרֵם (אִיֶּךְ אֵנָא מִנּוּ אִסְיָא) עֵלּוּל שְׁהוּא בֵּא כְּתוֹסַפָּה לְפָנַי (אֵיִיִן) , כִּמוּ אִמֵּר תוֹמָה הַמְּרָגִ' (דֵּאִיֶּךְ אֵיִיִן גֵּר אִמְרִיִן) , זֹאת אוֹמֵרֵת כִּיִּצַּד כִּךְ אֵנּוּ אוֹמְרִים כִּךְ . (31)

התוצאות :

1 : - מספר מהשפות השמיות משותפות בהרבה מהגורמים והתנאים בגזרת הדימוי , יש להן שרידי גלוי בהתחלפות הלשונית והמבטאית בין השפות האלה ובמיוחד השפה הערבית והעברית .

2 : - השריד הערבי היה ברור בעברית , מתוך השפעת העברית בדקדוק ומליצת הערבית , בגלל היות הערבית בעיני המדענים העבריים השיא בהיצירות הספרותית דבר שמהווה שריד ברוב הקמת מספר צדדי העברית .

3 : - ההתקרבות הברורה במלות הדימוי בין השפות הערבית והעברית והסורית , ובכך היא בעלת קבוצה אחת במספר מהצדדים .

4 :- השפות העברית והערבית משותפת במילות הדימוי הנגזרות מהפעלים והשמות והאותיות .

ההבילוגרפיה:

- 1 - : - علي الجندي ، فن التشبيه . ط2 . مكتبة الانجلو المصرية . القاهرة . 1966 . ص57
- 2 - : - احمد مطلوب . الدكتور كامل حسن . البلاغة والتطبيق . وزارة التعليم العالي والبحث العلمي . بغداد ، 1990 . ص 262 .
- 3 - : - רחל לדנאו , הצירוף הכבול בלשון הערבי של ימינו , בקורת ופרשנות , כתב עת , לספרות לשון היסטוריה ואסתטיקה , חוברת מס'1 , אוניברסיטת בר – אילן , רמת גן , 1970 , עמ"83 .
- 4 - : - אברהם שרוני , המלון המקיף , הוצאת לאור משרד הבטחון , תל – אביב , 1978 , עמ"336 .
- 5 - : - رجاء عبد ، فلسفة البلاغة بين التقنية والتطور ، الاسكندرية ، 1979 . ص58 .
- 6 - : - الخطيب القزويني ، الايضاح في علوم البلاغة ، الازهر . 1966 . ص121 .
- 7 - : - ابن يعقوب السكاكي ، مفتاح العلوم ، القاهرة ، 1937 . ص157 .

- 8 : - Ivor Armstrong , Richards , The Philosophy of Rhetoric , Oxford , 1978 . p32 .
- 9 : - דוד , שגיב . מלון ערבי לשפה העברית בת זמננו , ניו-יורק , 1987 , עמ" 321 .
- 10 : - جار الله محمود بن عمر . اساس البلاغة . تحقيق عبد الرحيم محمود . القاهرة . 1953 . ص 34 .
- 11 : - יהודה גור , מלון עברי . הוצאת דביר , תל – אביב , 1969 , עמ" 127 .
- 12 : - علي الجندي , مصدر سابق . ص 42 .
- 13 : - solomo ibn gabriol , poesia secular , Madrid . 1982 . p 252 .
- 14 : - אברהם אבן שושן , המלון העברי המרוכז , הוצאת קריית ספר , ירושלים . 1979 . עמ" 128 .
- 15 : - احمد الهاشمي , جواهر البلاغة . ط 10 , القاهرة , 1956 . ص 247 .
- 16 : - احمد مطلوب . الدكتور كامل حسن . مصدر سابق , ص 267 .
- 17 : المصدر السابق . ص 270 .
- 18 : - علي الجندي , مصدر سابق . ص 103 .
- 19 : - احمد مطلوب . الدكتور كامل حسن . مصدر سابق , ص 272 .
- 20 : - محمد عبد اللطيف . نصوص عبرية , جامعة بغداد , 1988 . ص 23 .
- 21 : - ربحي كمال , دروس في اللغة العبرية , عالم الكتاب . بيروت . 1982 . ص 410 .
- 22 : - מנחם מנצור , מקראה של הספרות העברית החדשה למתקדמים , פרושיים ותרגילים , הוצאת כתב . ניו – יורק , 1978 , עמ" 137 .
- 23 : - חיים הזז , כל כתבי חיים הזז – סיפורים - , הוצאת עם עובד , תל – אביב , 1976
- 24 : - محمد عبد اللطيف . نصوص عبرية . مصدر سابق , ص 52 .
- 25 : - احمد مطلوب . الدكتور كامل حسن . مصدر سابق , ص 282 .
- 26 : - المصدر السابق . ص 282 .
- 27 : - جبرائيل القرداحي . المناهج في نحو المعاني عند السريان . حلب 2008 , ص 150

- 28 : - المصدر السابق . ص151 .
 29 : - المصدر السابق . ص152 .
 30 : - المصدر السابق . ص153 .
 31 : - جبرائيل القرداحي . قاموس اللباب . بيروت 1891 . ص 26 – 27 .

המקורות העבריים

القران الكريم .

الكتاب المقدس .

- 1: - ابن يعقوب السكاكي ، مفتاح العلوم ، القاهرة ، 1937 .
 2 : - احمد مطلوب . الدكتور كامل حسن . البلاغة والتطبيق . وزارة التعليم العالي، بغداد ، 1990
 3: - احمد الهاشمي ، جواهر البلاغة . ط10 ، القاهرة ، 1956 .
 4 : - الخطيب القزويني ، الايضاح في علوم البلاغة ، الازهر . 1966 .
 5: - جار الله محمود بن عمر . اساس البلاغة . تحقيق عبد الرحيم محمود . القاهرة . 1953 .
 6 : - جبرائيل القرداحي . المناهج في نحو المعاني عند السريان . حلب 2008 .
 7 : - جبرائيل القرداحي . قاموس اللباب . بيروت 1891 .
 8 : - ربحي كمال ، دروس في اللغة العبرية ، عالم الكتاب . بيروت . 1982 .
 9 : - رجاء عبد ، فلسفة البلاغة بين التقنية والتطور ، الاسكندرية ، 1979 .
 10 : - علي الجندي ، فن التشبيه . ط2 . مكتبة الانجلو المصرية . القاهرة . 1966 .
 11 : - محمد عبد اللطيف . نصوص عبرية ، جامعة بغداد ، 1988 .

המקורות העבריים

- 1 : - اברהם שרוני ، המלון המקיף ، הוצאת לאור משרד הבטחון ، תל – אביב ، 1978 .
 2 : - אברהם אבן שושן ، המלון העברי המרוכז ، הוצאת קריית ספר ، ירושלים . 1979 .
 3 : - דוד ، שגיב . מלון ערבי - עברי לשפה העברית בת זמננו ، ניו-יורק ، 1987 .
 4 : - חיים הזז ، כל כתבי חיים הזז ، הוצאת עם עובד ، תל – אביב ، 1976 .

5 : - יהודה גור , מלון עברי . הוצאת דביר , תל – אביב , 1969 .

6 : - מנחם מנצור , מקראה של הספרות העברית החדשה למתקדמים , פרושיים ורגילים , הוצאת כתב . ניו – יורק , 1978 .

7 - רחל לדנאו , הצירוף הכבול בלשון הערבי של ימינו , בקורת ופרשנות , כתב עת , לספרות לשון היסטוריה ואסתטיקה , חוברת מס"1 , אוניברסיטת בר – אילין , רמת גן , 1970 .

המקורות האנגלים

1 : - Ivor Armstrong , Richards , The Philosophy of Rhetoric , Oxford , 1978

2 : - Solomo Ibn Gabirol , Poesia secular , Madrid . 1982 .

التشبيه في اللغات السامية

الباحث احمد هادي فهد

ملخص البحث

يعتبر التشبيه إحدى الصيغ البلاغية التي أبدع بها الأدباء العرب حيث صاغوا من ذلك أجمل أنواع التشبيه والمقاربة من خلال أسفارهم ومن خلال قصصهم التي لولاها لما آل إلينا حال العربية وإضافة إلى ذلك فقد جاء القرآن الكريم لكي يحفظ هذه اللغة ولكي يزيدها رونقا ويزيدها إعجازا من خلال آياته العظيمة وبفضل ذلك فقد كانت العربية هي الأساس للمقارنة بين اللغات السامية لما لها من أصول لا يمكن إن يشك بها احد .

فقد تناولت في هذا البحث موضوع التشبيه ومدى علاقته بين اللغات السامية ، حيث تشترك هذه اللغات بمجموعة من العوامل التي تثبت إن هذه المجموعة السامية أو " الجزرية " هي من نتاج أرومة واحدة ومن تفاعل لهجات قريبة إحداهما إلى الأخرى ، فقد تناولت في المبحث الأول من هذا البحث نبذة عن موضوع التشبيه وكيفية صياغته ومدى الإبداع في استخدامه وكذلك آراء بعض علماء اللغة من العرب والعبرانيين الذين وصفوا هذا النوع من البلاغة بأروع الأوصاف . وكذلك تكلمنا عن التشبيه بشكل عام .

إما المبحث الثاني فقد تناولت فيه أدوات التشبيه التي تستخدم في العربية والعبرية والسريانية وكذلك تم الاستشهاد بشواهد تشمل بلاغة هذا النوع وكذلك أدواته التي تم تقسيمها إلى أداة تشبيه بالأحرف وأداة تشبيه بالاسم وأداة تشبيه بالفعل ولكون العربية والعبرية تشابهها أكثر فقد أوردناها في مطلب واحد وإما اللغة السريانية فكان لها مطلب منفصل عنها .

وأخيرا تم ذكر جملة من الاستنتاجات التي اشتركت بها هذه المجموعة .